

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR

HASAN ÖNAL BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2021/48164

Karar Tarihi : 24/6/2025

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL
Selahaddin MENTEŞ
İrfan FİDAN
Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Hasan ÖNAL

Vekili : Av. Hansa ÖNAL ÇAKMAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, rütbenin geri alınmasına dair işlemin iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/11/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler doğrultusunda tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, Hava Kuvvetleri Komutanlığı emrinde astsubay başçavuş olarak görev yapmaktayken 2005 yılında emekli olmuştur. Devam eden süreçte Millî Savunma Bakanlığının (İdare) 18/4/2019 tarihli yazısıyla başvurucuya rütbesinin geri alındığı bildirilmiştir.

6. Başvurucu, rütbesinin geri alınmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; hakkında neden böyle bir karar verildiğinin kendisine bildirilmediğini, işlem tesis edilmeden önce savunma hakkı verilmediğini belirtmiştir. Hakkında yürütülmekte olan soruşturma nedeniyle rütbesinin geri alındığı ihtimalini vurgulayan başvurucu, bu soruşturma sona ermeden rütbesinin geri alınmasının hukuka uygun olmadığını ifade etmiştir. İdare ise savunma dilekçesinde ilgili mevzuatta yer alan düzenlemelerden hareketle iltisak ve irtibat konusunda oluşan kanaat sonucunda rütbenin geri alınmasına ilişkin işlem tesis edildiğini, bu kanaatin oluşması için belli türde bir delile dayanma zorunluluğunun bulunmadığını ve işlemin hukuka uygun olduğunu belirtmiştir.

7. Ankara 5. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 14/12/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda, ilk olarak başvurunun rütbesinin 20/11/2017 tarihli ve 20211 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 375 sayılı, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, 926 Sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 2802 Sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu, 2914 Sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu, 5434 Sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu ile Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması, Devlet Memurları ve Diğer Kamu Görevlilerine Memuriyet Taban Aylığı ve Kıdem Aylığı ile Ek Tazminat Ödenmesi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (375 sayılı KHK) geçici 35. maddesinin (D) fıkrası uyarınca tesis edilen dava konusu işlemlerle geri alındığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte başvurunun kendisine ve yakın çevresine yönelik dosyada mevcut bilgi ve belgeler ile UYAP kayıtlarının incelenmesi neticesinde terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilerek yapılmak suretiyle tesis olunan dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

8. Başvurucu, bu karara karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucu, dava dilekçesindeki iddialarını tekrar etmekle birlikte hiçbir terör örgütüyle irtibatı ya da iltisakının bulunmadığını ifade etmiştir. Bununla birlikte başvurucu, iltisak ve irtibatının bulunduğuna ilişkin İdare Mahkemesi kararındaki değerlendirmenin neye göre yapıldığının da belli olmadığını dile getirmiştir.

9. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi 6/10/2021 tarihinde İdare Mahkemesi kararının usule ve hukuka uygun olduğunu ve kaldırılmasını gerektirecek bir neden bulunmadığını belirterek istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

10. Nihai kararı başvuru 15/10/2021 tarihinde öğrenmiştir.

11. Öte yandan başvuru hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yürütülen yargılama sonucunda İzmir 15. Ağır Ceza Mahkemesince (Ağır Ceza Mahkemesi) 23/11/2022 tarihinde başvurunun 6 yıl 6 ay 22 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurunun Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile bağlantılı İsmail kod adlı sohbet hocasının öğrencisi konumunda olduğu, emekli olduktan sonra 2008-2016 yılları arasında 8 yıl boyunca FETÖ/PDY'ye ait olup KHK ile el konulan S. Kargo isimli işyerinde çalıştığı, İsmail kod adlı kişiyle 600 civarı görüşme kaydının olduğu, ardışık periyodik aramalarının bulunduğu, FETÖ/PDY'nin sohbetlerine katıldığı ve örgüt liderinin talimatına uygun şekilde Bank Asya hesabında artışıları olduğu hususlarına yer verilmiştir. Ağır Ceza Mahkemesinin bu karara yönelik istinaf başvurusu hakkında henüz bir karar verilmemiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

12. 375 sayılı KHK'nın geçici 35. maddesinin (D) fıkrasının Anayasa Mahkemesinin 30/6/2022 tarihli ve E.2018/137, K.2022/86 sayılı kararı ile iptal edilen birinci cümlesi ve yine iptal kararı nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan diğer kısımları şöyledir:

"Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç yıl süreyle;

1) Türk Silahlı Kuvvetlerinden [TSK] emekliye sevk edilen, kendi isteğiyle emekli olan, 31/1/2013 tarihli ve 6413 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu hükümlerine göre Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezası alan, Devlet memurluğundan çıkarılan, sözleşmeleri feshedilen, müstafi sayılan veya istifa eden subay, sözleşmeli subay, astsubay, sözleşmeli astsubay, Devlet memuru, işçi, uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve erler ile 926 sayılı Kanunun geçici 32 nci maddesi kapsamında haklarında işlem tesis edilenlerden,

2) Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığından emekliye sevk edilen, kendi isteğiyle emekli olan, ilişiği kesilen, disiplin hükümlerine göre meslekten veya Devlet memurluğundan çıkarılan, sözleşmeleri feshedilen, müstafi sayılan, istifa eden veya çekilmiş sayılan subay, sözleşmeli subay, astsubay, sözleşmeli astsubay, uzman jandarma, Devlet memuru, işçi, uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve erlerden,

3) 4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanununun 55 inci maddesinin ondokuzuncu ve yirminci fıkraları ile geçici 27 nci maddesi uyarınca resen emekliye sevk edilen, kendi isteğiyle emekli olan veya disiplin hükümlerine göre meslekten veya Devlet memurluğundan çıkarılanlar ile müstafi sayılanlardan,

terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilenlerin rütbeleri ilgili bakanın onayıyla alınır. Bu kişiler görev yaptıkları teşkilata ve kamu görevine yeniden kabul edilmez, doğrudan veya dolaylı görevlendirilemez ve bu kişiler on beş gün içinde Devlet Personel Başkanlığına bildirilir. Ayrıca bunlar uhdelerinde taşımış oldukları mesleki unvanları ve sıfatlarını kullanamaz ve bu unvan ve sıfatlarına bağlı olarak sağlanan haklardan yararlanamaz. Bu kişilerin uhdelerinde bulunan her türlü müteveli heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevleri de sona ermiş sayılır. Bunların silah ruhsatları, emekli kimlikleri, gemi adamlığına ilişkin belgeleri, pilot lisansları ve ilgili pasaport birimlerinde pasaportları iptal edilir. Bu kişiler özel güvenlik şirketlerinin kurucusu, ortağı ve çalışanı olamaz."

B. İlgili Yargı Kararları

13. Anayasa Mahkemesinin 12/1/2023 tarihli ve 32071 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 30/6/2022 tarihli ve E.2018/137, K.2022/86 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"825. Dava konusu kurallarda yer alan kişiler hakkında yapılacak değerlendirmeler sonucunda her bir kişi nezdinde bireysel nitelikte idari işlem tesis edilerek rütbelerinin alınması kararının verilebileceği anlaşılmaktadır.

826. Kural kapsamında TSK, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Emniyet Teşkilatından emeklilik, istifa, disiplin, sözleşmenin feshi gibi nedenlerle ayrılan ve terör örgütü veya benzeri yapılarla bağlantısı olduğu değerlendirilen kişilerin rütbelerinin alınması bunların sağladığı haklardan ve statüden yararlanma gibi birtakım kazanımlarının ortadan kaldırılması sonucunu doğurmaktadır. Bu açıdan kuralda öngörülen tedbirin Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı gösterilmesini isteme hakkına sınırlama getirdiği açıktır.

827. Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında belirtildiği gibi kuralda geçen iltisak ve irtibat kavramlarının objektif anlamının, kapsam ve sınırlarının durum ve şartlara göre yargı içtihatlarıyla değerlendirilerek belirlenebileceği gözetildiğinde anılan ifadelerin kategorik olarak belirsiz olduğu söylenemez (AYM, E.2018/89, K.2019/84, 14/11/2019; AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021). Dolayısıyla kurallarla söz konusu hakta, kanuna dayalı olarak kısıtlama getirildiği açıktır.

828. Kurallarda yer alan kişilerin doğrudan kamu otoritesini kullanma yetkisi olmasa da milli güvenlik aleyhine faaliyette bulunmak isteyen terör örgütü veya benzeri yapılarla bağlantılı kişilerin daha önce çalıştığı kurumun sağladığı statüden kaynaklanan avantajları kamu güvenliği aleyhine kullanabilmesi mümkündür. Daha önce kamu görevinde bulunma nedeniyle belirli bir unvana sahip olmanın, kişiler ve devlet nezdinde güven oluşturmada etkili bir araç olarak kullanılamayacağı, bu güvenin devlet ve kamu güvenliği aleyhine bazı faaliyetlerde bulunmayı kolaylaştırmayacağı söylenemez.

829. Kurallarda kişilerin rütbeleri alınırken bu sıfatın sağladığı avantajlar ortadan kaldırmaktadır. Nitekim daha önce kamu görevlisi olarak çalışmak, kişilere silah taşıma ruhsatına sahip olma, pilot lisansı, dalgıçlık sertifikasına sahip olma, özel güvenlik sertifikasına sahip olma, emekli emniyet mensubu kimliğine bağlı olarak sosyal tesislerden yararlanma gibi birtakım avantajlar sağlamaktadır.

830. Dolayısıyla kurallar kapsamında kamu görevinden farklı nedenlerle ayrılmış olan kişilerin terör örgütü veya benzeri yapılarla bağlantıları olduğu gerekçesiyle rütbelerinin alınmasının milli güvenlik ve kamu düzeninin sağlanmasına yönelik meşru bir amacının bulunduğu anlaşılmaktadır.

831. Daha önce farklı kurumlarda kamu görevlisi olarak çalışan ve devletin varlığına, demokratik düzenine ve milli güvenliğine tehlike oluşturan terör örgütü veya benzeri yapılarla bağlantısı olduğu değerlendirilen kişilerin rütbelerinin alınmasını öngören kuralın milli güvenlik, demokratik anayasal düzen ve kamu güvenliğinin sağlanması ve korunması amaçlarına ulaşma bakımından elverişli olmadığı söylenemez.

832. Kurallar kapsamında rütbelerin alınması kararı verilirken esas alınan ölçütler ile benimsenen yöntemin iptal davasına konu kuralların gerekliliğinde dikkate alınması gerekir. Kuralların gerekliliği, rütbelerin alınması tedbirinin gerek içerik ve gerekse yöntem itibarıyla meşru amacı gerçekleştirmede temel hak ve özgürlüklere daha az sınırlama oluşturabilecek başka araçlara başvurulması ihtimalini ortaya çıkarıp çıkarmadığıyla belirlenebilecektir.

833. Kuşkusuz kamun koyucunun kamu güvenliği aleyhine faaliyetlerde bulunan örgüt veya benzeri yapılarla bağlantıları nedeniyle daha önce kamu görevinde bulunmanın sağlayacağı kazanımlarla ilgili işlemler tesis etmesi, buna yönelik şartları ve usulleri belirlemesinde geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Nitekim dava konusu kurallarda yer alan kişilerin bir kısmının tabi olduğu özel düzenlemelerde de mahkûmiyet hükmüne bağlı olarak rütbelerin alınmasıyla ilgili benzer hükümlere yer verilmiştir.

834. Kurallar kapsamında söz konusu mevzuatlarda belirtilen şartların dışında rütbelerin alınmasıyla ilgili farklı esas ve usullerin benimsenmesi ihtiyacı kuralların gerekliliğinin tespiti açısından oldukça önemlidir. Başka bir ifadeyle olağan koşullarda bir mahkeme hükmüne bağlı olarak ya da farklı nedenlerle kişilerin rütbelerinin alınması mümkünken dava konusu kuralda benimsenen esaslar çerçevesinde söz konusu tedbirin uygulanmasının meşru amaca ulaşma bakımından gerekli olup olmadığının ortaya konulması zorunludur.

835. 7145 sayılı Kanun'un 26. maddesiyle 375 sayılı KHK'ya eklenen geçici 35. maddenin (A) fıkrasının birinci paragrafının birinci cümlesinin kalan kısmı ve dördüncü cümlesi ile 7333 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle anılan fıkra da yer alan '...üç yıl...' ibaresinin '...dört yıl...' şeklinde değiştirilmesi başlıği altında asıl tedbir olan kamu görevinden (meslekten) çıkarma tedbiri ile ilgili yapılan değerlendirmelerde belirtildiği gibi kurallarda irtibat ve iltisak kavramlarına sonuç bağlanarak rütbelerin alınması işleminin yetkili mercilerin değerlendirmelerine bırakılmasının millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması amaçlarına ulaşma bakımından gerekli olduğu söylenebilir.

836. Kuralda benimsenen yöntem açısından olağan dönemde rütbelerin alınması tedbiri uygulanmadan önce kişilere bir iddia yöneltilerek bunlara karşı savunma ve delil sunma imkânının tanınması ve bu yönde usule ilişkin güvencelerin oluşturulmasının kuralların ölçülülüğünde temel alınması gereken unsurlardan olduğu açıktır.

837. Kurallarda terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplarla iltisaklı yahut irtibatlı olduğu değerlendirilen TSK, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Emniyet Teşkilatından emeklilik, istifa, disiplin, sözleşmenin feshi gibi nedenlerle ayrılan kişiler hakkında rütbelerin alınması kararı verilmeden önce ilgili merciler tarafından uygun vasıtalarla savunma ve delil sunma imkânı sağlanmak suretiyle kişilerin sürece katılımını sağlayacak herhangi bir usulün benimsenmediği görülmektedir.

838. 375 sayılı KHK'nın geçici 35. maddesinin (G) fıkrasının üçüncü paragrafında, anılan maddenin (A) ve (B) fıkraları uyarınca haklarında işlem tesis edilecek olanlara yedi günden az olmamak üzere ilgili kurum tarafından savunma hakkının verileceği belirtildiği hâlde kurallarda buna yönelik bir düzenleme yapılmamıştır.

839. Dolayısıyla kurallar kapsamında TSK, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Emniyet Teşkilatından emeklilik, istifa, disiplin, sözleşmenin feshi gibi nedenlerle ayrılanlardan terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplarla iltisaklı yahut irtibatlı olduğu değerlendirilen kişilerin haklarındaki isnatlara cevap verme ve bunlara karşı delil sunma imkânının tanındığı bir soruşturma süreci yürütülmeden ve bu süreç sonunda somut olgu ve olaylar çerçevesinde iddia, savunma ve delillerin tartışılarak ulaşılan sonucun dayandığı maddî ve hukukî temelleri gösteren gerekçeler açıklanmadan yetkili mercilerce rütbelerinin alınmasına imkân tanınmasının millî güvenlik ve kamu düzeninin sağlanması amacı bakımından demokratik bir toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olduğu söylenemez.

840. Bunun yanında tedbir kararına karşı idari yargıda dava açma imkânının bulunması olağan dönem koşullarında rütbelerin alınması kararı öncesinde bireyselleştirme koşulunun sağlanmadığı söz konusu tedbir sürecini millî güvenlik ve kamu düzeninin sağlanması amacı bakımından ölçülü hâle getirmez.

843. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 13., 20., 36., 38. ve 118. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

...

844. Fıkranın dava konusu kuralları içeren ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı cümlelerinde rütbelerin alınması kararına bağlı olarak uygulanacak usul ve ilave tedbirler düzenlenmiştir.

845. 375 sayılı KHK'nın (D) fıkrasının dava konusu ikinci ila altıncı cümlelerinde; rütbeleri alınan kişilerin görev yaptıkları teşkilata ve kamu görevine yeniden kabul edilmeyecekleri, doğrudan veya dolaylı görevlendirilemeyecekleri, bu kişilerin on beş gün içinde Devlet Personel Başkanlığına bildirileceği, bunların uhdelelerinde taşımış oldukları mesleki unvanları ve sıfatlarını kullanamayacakları, bu unvan ve sıfatlarına bağlı olarak sağlanan haklardan yararlanamayacakları, uhdelelerinde bulunan her türlü mütevellî heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve diğer görevlerinin de sona ermiş sayılacağı, silah ruhsatlarının, emekli kimliklerinin, gemi adamlığına ilişkin belgelerinin, pilot lisansları ile ilgili pasaport birimlerinde pasaportlarının iptal edileceği, özel güvenlik şirketlerinin kurucusu, ortağı ve çalışanı olamayacakları belirtilmiştir.

846. Anılan fıkranın birinci cümlesinin iptali nedeniyle kuralların uygulanma imkânı kalmamıştır. Bu nedenle söz konusu cümleler 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilmiş ve bu cümleler yönünden Anayasa'ya uygunluk denetiminin yapılmasına gerek görülmemiştir."

14. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesinin 28/3/2023 tarihli ve E.2022/1433, K.2023/1019 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Dava, Hava Kuvvetleri Komutanlığı'nda Astsubay olarak görev yapmakta iken kendi isteğiyle 2007 yılında emekli olan davacı tarafından rütbelerinin geri alınmasına ilişkin Millî Savunma Bakanlığı'nın 2021/79 sayılı onayı ile Hava Kuvvetleri Komutanlığı'nın 27/05/2021 tarihli 42350683- 130-2476/79573 sayılı işleminin iptali ve bu işlemler sebebiyle mahrum kalan parasal hakların ödenmesine karar verilmesi istemiyle açılmıştır.

Ankara 7. İdare Mahkemesi'nce verilen 15/12/2021 gün ve E:2021/1463, K:2021/2384 sayılı kararıyla, ... Millî Güvenlik Kurulu tarafından Devletin millî güvenliğini tehdit eden bir terör örgütü olduğuna ve diğer terör örgütleri ile işbirliği yaptığına karar verilen FETO/PDY terör örgütü ile irtibatlı olduğu değerlendirilen davacının, rütbelerinin geri alınmasına ilişkin Millî Savunma Bakanlığı'nın 2021/79 sayılı onayı ile Hava Kuvvetleri Komutanlığı'nın 27/05/2021 tarihli 42350683- 130-2476/79573 sayılı işlemlerinde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

...

25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un bazı maddelerinin Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi istemiyle Anayasa Mahkemesi'ne itirazın yapılan başvuru sonucunda, dava konusu uyumsuzluğa ilişkin olarak Kanun'un 26. maddesiyle 27/6/1989 tarihli ve 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye eklenen geçici 35. maddenin (D) fıkrasının da iptalinin talep edildiği, Anayasa Mahkemesi'nin 30/06/2022 tarih ve E:2018/137, K:2022/86 sayılı kararı ile; ... gerekçeleriyle 375 sayılı KHK'nın

geçici 35. maddesinin (D) fıkrasının birinci cümlesinin iptaline karar verildiği anlaşılmaktadır.

...

Bakılan uyumsuzlukta, dava konusu işlemin dayanağını oluşturan 375 sayılı KHK'nın geçici 35. maddesinin (D) fıkrasının birinci cümlesinin ve devamındaki cümlelerin Anayasa Mahkemesi'nin ... kararıyla iptal edildiği ve bu kararın da Resmi Gazete'de yayımlandığı 23.01.2023 tarihinde yürürlüğe girdiği anlaşıldığından; Anayasa'nın 153. maddesinde yer alan, Anayasa Mahkemesi kararlarının bağlayıcı olduğuna dair hüküm ile Danıştayın yerleşmiş içtihatlarıyla istikrarlı bir şekilde belirtildiği üzere, Anayasa'ya aykırı bulunarak iptal edilmiş olduğu bilindiği halde görülmekte olan davaların Anayasa'ya aykırılığı saptanmış hükümler dikkate alınarak çözümlenmesinin, Anayasa'nın üstünlüğü ve hukuk devleti ilkesine aykırı olacağı hususu göz önünde bulundurulduğunda, 375 sayılı KHK'nın geçici 35. maddesinin (D) fıkrasının birinci cümlesinin ve devamındaki cümlelerin Anayasa Mahkemesi'nce iptali nedeniyle, anılan madde uyarınca davacının rütbelerinin geri alınmasına ilişkin işlemde hukuka ayarlık, bu işleme karşı açılan davayı reddeden İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet bulunmamaktadır.

Öte yandan, Anayasa'nın 125. maddesi uyarınca hukuka aykırı işlem nedeniyle yoksun kaldığı parasal haklarının da tahakkuk tarihlerinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte davacıya ödenmesi gerekmektedir.

Açıklanan nedenlerle, davacının istinaf isteminin KABULÜNE Ankara 7. İdare Mahkemesi'nce verilen 15/12/2021 gün ve E:2021/1463, K:2021/2384 sayılı kararın KALDIRILMASINA, dava konusu işlemin İPTALİNE, ... KESİN olarak, 28/03/2023 tarihinde oybirliğiyle karar verildi."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

16. Başvurucu; rütbesinin geri alınmasına ilişkin işlemin nedenlerinin kendisine bildirilmediğini, bu hususta savunma hakkı tanınmadığını, iltisak ve irtibat değerlendirmesinin neye göre yapıldığının bilinmediğini belirtmiştir. Öte yandan yakın çevresine bakılarak iltisak ve irtibat değerlendirmesi yapılamayacağını vurgulayan başvuru, rütbesinin geri alınmasının tüm yaşamını etkileyebilecek nitelikte olduğunu dile getirerek adil yargılanma hakkının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Bakanlık görüşünde, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile konuya ilişkin ulusal ve uluslararası içtihatlar hatırlatıldıktan sonra İdare Mahkemesi kararının başvuru, suçlu olduğunu ima eden bir gerekçe ortaya koymadığı, idari yargı mercilerinin maddi olay ve delilleri değerlendirdiği ve takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdiği belirtilmiştir. Bununla birlikte İdarenin başvuru, suçlu olduğunu açıkça dayanakten yoksun olduğuna ilişkin görüşünü içeren yazısı da anılan görüşün ekinde yer almıştır.

18. Öte yandan başvuru, bireysel başvuru dosyasına sunduğu bila tarihli ek beyan dilekçesinde 375 sayılı KHK'nın geçici 35. maddesinin (D) fıkrasının Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildiğini belirterek bu karardan sonra yargısal makamların aynı konu ile ilgili olarak dava konusu işlemlerin iptaline karar verdiğini ifade etmiştir.

B. Değerlendirme

19. Anayasa'nın "*Özel hayatın gizliliği*" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Mesleki hayata yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda *özel hayat* kapsamında görülmeye uygun olduğu veya başvuru konusu edilen uyumsuzlukların hangilerinin bu bağlamda uygulanabilir kabul edileceği hususlarında ölçütler belirlenmesi ve bu ölçütler dikkate alınarak değerlendirmeler yapılması gerekmektedir (C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, § 88). Somut başvurunun da bu yönüyle ele alınması ve yapılacak değerlendirmeler neticesinde özel hayata saygı hakkının uygulanabilir olduğu sonucuna ulaşılması durumunda başvurunun tüm iddialarının özel hayata saygı hakkı bağlamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Uygulanabilirlik Yönünden

21. Anayasa Mahkemesi, önceki birçok kararında özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için gerekli olan koşulların neler olduğuna dair detaylı değerlendirmelerde bulunmuştur (söz konusu koşullar için bkz. C.A. (3), §§ 97-101; *Tamer Mahmutoglu* [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 84-90; *Ayla Demir İyat* [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 106-110; *Enis Aras* [GK], B. No: 2018/36485, 14/12/2022, §§ 39-49).

22. Öte yandan Anayasa Mahkemesinin 30/6/2022 tarihli ve E.2018/137, K.2022/86 sayılı kararında belirtildiği üzere rütbelerin geri alınması şeklindeki işlemler, bunların sağladığı haklardan ve statüden yararlanma gibi birtakım kazanımların ortadan kaldırılması sonucunu doğurmaktadır. Bu bağlamda rütbenin geri alınması işlemi ile bu sıfatın sağladığı avantajların ortadan kalktığı, daha önce kamu görevlisi olarak çalışmanın kişilere silah taşıma ruhsatına sahip olma, pilot lisansı, dalgıçlık sertifikasına sahip olma, özel güvenlik sertifikasına sahip olma, emekli emniyet mensubu kimliğine bağlı olarak sosyal tesislerden yararlanma gibi birtakım olanaklar sağladığı vurgulanmalıdır (bkz. § 13, ayrıca anılan kararda bkz. §§ 826, 829). Nitekim başvuru da rütbesinin geri alınmasının tüm yaşamını etkileyebilecek nitelikte bir işlem olduğunu bireysel başvuru formunda ifade etmiştir.

23. Somut olayda başvurunun emekli olması nedeniyle devam eden bir mesleki hayatı olmasa da terör örgütüyle irtibat ve iltisakının bulunduğu gerekçesiyle rütbesinin geri alınması ve sosyal hayata ilişkin var olan bazı avantajların bu nedenle ortadan kalkması durumu söz konusudur. Anayasa Mahkemesinin 30/6/2022 tarihli ve E.2018/137, K.2022/86 sayılı kararında yer alan "*rütbelerin geri alınmasına ilişkin kuralın özel hayata saygı hakkına müdahale teşkil ettiğine*" ilişkin belirlemeler de gözönüne alındığında anılan işlem nedeniyle

başvurucunun duyduğu üzüntü ile endişenin iç ve dış dünyasında meydana getirdiği etkinin ciddi düzeye ulaştığı, bu bağlamda rütbenin geri alınması işleminin tüm yaşamını etkileyebilecek nitelikte olduğuna yönelik başvurucunun iddiasının da kabul edilmemesine neden olabilecek bir faktörün bulunmadığı dikkate alınmalıdır. Bu çerçevede başvurucunun terör örgütüyle iltisak ve irtibatının bulunduğu gerçeğiyle rütbesinin geri alınması şeklindeki müdahalenin başkaları ile ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânını önemli ölçüde zayıflatmasına, itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağı, dolayısıyla özel hayatına önemli bir ağırlık derecesinde yansıtacağı ve etki doğuracağı muhtemel olduğu değerlendirilmektedir.

24. Netice itibarıyla başvurucunun rütbesinin geri alınmasının özel hayatına ciddi şekilde etki ettiği, bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı ve rütbelerin geri alınmasına ilişkin kuralın hangi hakka müdahale oluşturduğu konusunda Anayasa Mahkemesinin önceki tespitleri bir arada değerlendirilerek başvurunun sonuca dayalı nedenlerle özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu kanaatine varılmış ve başvurucunun iddiaları bir bütün hâlinde anılan hak kapsamında değerlendirilmiştir (benzer bir değerlendirme için bkz. C.A. (3), § 101).

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Esas Yönünden

26. Başvurucunun rütbesinin geri alınmasıyla sosyal hayatı yönünden ciddi sonuçların ortaya çıkacağı gözönüne alındığında özel hayata saygı hakkına müdahalede bulunulduğu anlaşılmaktadır.

27. Bununla birlikte başvurucunun rütbesinin geri alınmasına ilişkin işlem 375 sayılı KHK'nın geçici 35. maddesinin işlem tarihinde yürürlükte olan (D) fıkrasına dayanmaktadır. Bahse konu düzenleme ile yürürlük tarihinden itibaren dört yıl süreyle, TSK'dan, Jandarma Genel Komutanlığından, Sahil Güvenlik Komutanlığından ve Emniyet Teşkilatından herhangi bir sebeple ayrılmış veya çıkarılmış olanlardan terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilenlerin rütbelerinin ilgili bakanın onayıyla alınacağı öngörülmüştür. Bu kapsamda, yargısal safahatta yer alan hususlar da gözönüne alındığında başvurucunun FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatının olduğu gerçeğiyle rütbesinin geri alındığı anlaşılmaktadır.

28. Devam eden süreçte Anayasa Mahkemesinin 30/6/2022 tarihli ve E.2018/137, K.2022/86 sayılı kararıyla 375 sayılı KHK'nın geçici 35. maddesinin işlem tarihinde yürürlükte olan (D) fıkrasının birinci cümlesinin iptaline karar verilmiştir. Söz konusu kararında Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın olağanüstü hâl dönemlerinde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlandırılmasını ve durdurulmasını düzenleyen 15. maddesini esas alarak değil olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimi bakımından temel öneme sahip olan 13. maddesi bağlamında bir değerlendirme yapmıştır. Bununla birlikte anılan kararda da ifade edildiği üzere kamu görevinden farklı nedenlerle

ayrılmış olan kişilerin terör örgütü veya benzeri yapılarla bağlantıları olduğu gerekçesiyle rütbelerinin alınmasının millî güvenlik ve kamu düzeninin sağlanmasına yönelik meşru bir amacının bulunduğu belirtilmelidir. Ayrıca bahse konu kararda, kanun koyucunun kamu güvenliği aleyhine faaliyetlerde bulunan örgüt veya benzeri yapılarla bağlantıları nedeniyle daha önce kamu görevinde bulunmanın sağlayacağı kazanımlarla ilgili işlemler tesis etmesi, buna yönelik şartları ve usulleri belirlemesi hususunda geniş bir takdir yetkisi bulunduğu, nitekim ilgili kişilerin bir kısmının tabi olduğu özel düzenlemelerde de mahkûmiyet hükmüne bağlı olarak rütbelerin alınmasıyla ilgili benzer hükümlere yer verildiği vurgulanmıştır (bkz. § 13; anılan kararda bkz. § 833).

29. Diğer taraftan rütbelerin alınmasına dayanak olan düzenlemede anılan işlem tesis edilmeden önce ilgili merciler tarafından uygun vasıtalarla savunma ve delil sunma imkânı verilmek suretiyle kişilerin sürece katılımını sağlayacak herhangi bir usulün benimsenmediği Anayasa Mahkemesinin anılan kararında vurgulanmıştır. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi, kişilerin haklarındaki isnatlara cevap verme ve bunlara karşı delil sunma imkânının tanındığı bir soruşturma süreci yürütülmeden ve bu süreç sonunda somut olgu ve olaylar çerçevesinde iddia, savunma ve delillerin tartışılarak ulaşılan sonucun dayandığı maddi ve hukuki temelleri gösteren gerekçeler açıklanmadan yetkili mercilerce rütbelerinin alınmasına imkân tanınmasının millî güvenlik ve kamu düzeninin sağlanması amacı bakımından demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olmadığı sonucuna ulaşmıştır (bkz. § 13; ayrıca anılan kararda bkz. § 839).

30. Öte yandan Anayasa Mahkemesinin 375 sayılı KHK'nın geçici 35. maddesinin (D) fıkrasının birinci cümlesinin iptaline ilişkin bahse konu karardan sonra yargısal makamların bu karardaki tespitlere de vurgu yapmak suretiyle ilgili kişilerin rütbesinin geri alınmasına yönelik işlemlerin iptaline karar verdiği görülmektedir (bir örnek için bkz. § 14).

31. Netice itibarıyla bakılmakta olan başvuruda da başvurunun rütbesinin geri alınması ile ortaya çıkan özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin -Anayasa Mahkemesinin aktarılan kararındaki belirlemeler gözönüne alındığında- demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olma şartını sağlamadığı anlaşılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle başvurunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. GİDERİM

33. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesine, yeniden yargılama yapılmasına ve 10.000 TL maddi, 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

34. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aliğül Alkaya ve diğerleri* (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Emis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

35. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 5. İdare Mahkemesine (E.2020/1150, K.2020/1993) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harçtan ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesine (E.2021/970, K.2021/1826) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 24/6/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.